

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő. Fűveszker utca 1080.</p>
--	---	---

É n e k a reformáció emlékűnnapján.

Dallama: Jövel Szentlélek Ur Isten.

Jövel Krisztus drága népe,
Menjünk Urunk elejébe;
Hála-ima, ének zengjen
Őt dicsérve földön, mennyen.
Győzelmi nap, örömnünnep
Dobogtatja kebelünket:
Szent egyházunk újra éledt,
Ezért áldunk Uram ma téged . . .
Alleluja, alleluja.

Elvakítva, lánczra verve,
Bünsarával békeverve,
Hitforrástól elszakajtvá,
Epedt a nép szomju ajka;
Föld romolva, ég el zárva,
Sirhatott az özvegy, árva,
Részvét nyomort nem enyhített . . .
Áldva áldunk Uram ma téged,
Alleluja, alleluja.

Megnyilt a menny, alászálla
Lelked zugó, tüzes szárnya,
Szavára lön új ég, új föld,
Szívet, lelket reményre költ;
Ujra zenge amaz égi
Áldott ige, s azt beszéli:
Igazság vagy Atyánk s lélek . . .
Ezért áldunk Uram ma téged,
Alleluja, alleluja.

Tört bilincsel, buzgó szívvél
Keltek harcra őseink fel,
Tudni kezdett a tudatlan,
Enyhülni a vigasztalan.
Ama Sion, Krisztus neve,
Ismét erős oszlop leve,
S épült rajta hit, szeretet . . .
Ezért áldunk Uram tégedet,
Alleluja, alleluja.

Óh nagy idők szent emléki,
Jertek, jertek elbeszélni:
Mit tön az Ur népe által,
Csoda, erős hatalmával? . . .
És mi élni, halni készek,
Támadhatnak bármi vészek,
Szeretve a Te szenteted,
Áldva áldunk Uram tégedet,
Alleluja, alleluja.

Varga Lajos.

A domesztika, s mikénti végrehajtása.

A zsinat legüdvösebb, s eredményeiben kétségkívül legmesszehatóbb intézkedése a domesztika létesítése, erről akarok én e becses lap hasábjain egyetmást elmondani, nem azért mintha már e tárgyban nállam sokkal tekintélyesebb nyilatkozatokat nem hallottunk volna; hanem azért, mert ez a tárgy kimerítve nincs, sőt épen nagyfontossága azt hozza magával, hogy mindenki hozzá szólván a dologhoz: az eszmék tisztázásából kijöhessen azon leghelyesebb elvnek színaránya, melynek alkalmazásától a domesztika élete és jövője függ.

A gyakorlati életben, mint a legtöbb dolognál: úgy a legnemesebb ügynél is a sikernek egyedüli feltétele az eljárás egyöntetűsége; mit képes kivinni az egyformaság, megláthatjuk róm. kath. atyánkfainál. De mit látunk a domesztika végrehajtásánál? Egyforma eljárás helyett átalános várakozást, átalános tájékozatlanságot! Egyházi lapjainkat mind nem olvashatván: nincs tudomásom hány helyen van végrehajtva, de hiszem, hogy az a szám a többséghez képest elenyésző csekély; de hiszem, hogy a hol végre van hajtva is, annyi különböző eljárással, mint a mennyi a gyülekezet.

Mi okozza ezt? az, hogy az intézmény kellőleg előkészítve, kellőleg ismertette nincs; a domesztikának nevezett oltárt a legtöbb helyen nem ismeri az a nép, a melynek reá áldozni kell, nem ismeri az a közönség, a melynek filléreiből lesz az oltár felállítandó. Ha valahol, itt lett volna szükség arra, hogy néplapokban, népnek szánt s felfogásához alkalmazott népies füzetekben megismertessék ez intézmény, a maga nemes céljában, jövőnknek nagy részben tőle függő fontosságában! Az alsó-szabolcsi hajdukerületi egyházmegegyében el is határozottatott, hogy az intézményt ismertető népies felhívás szerkesztessék; s a minek szükségét érezte

a traktus: azt érezzük mi is; s mivel ez egyetemes szükség: egyetemesen kellett volna rajta segíteni.

Ha ez intézményt előkészítik, előre megismertetik, nem olvastunk volna olyat, hogy akad hely, a hol megtagadják — felvilágosított népünk a törvény erejét rendesen elismeri; akkor nem lett volna szükség olyan eszközökre sem, a minőkkel olvassuk, hogy a végrehajtás némely helyt keresztül vitetett. Egy helyen az ellenző presbyteriumra az hatott, vegyék figyelembe, mennyit adtak csak a mult évben is segélykérő egyházaknak, a mit eddig arra adtak, adják ezután a domestikára; de kérdelem, miután azon elv, hogy ezután kéregetők nem lesznek, sehol ígérve és kimondva nincs, — ez csak reménység levén, — micsoda helyzetbe jön a lelkész hallgatóival szemben, ha ezután is felkeresik segélyért egyházát; mint a kik csak az ígért feltétel alatt voltak az ügynek megnyerhetők. Megvallom pedig, hogy a minden újtól idegenkedő, főleg — ha teherről van szó — azzal ellenszenvező népre én is ezt tartottam a hatási eszközök közül a legjobbnak, s az a meggyőződés, hogy ha egyszer a domestika állani fog, kéregetők különösen a szegény falusi egyházakba nem jöhetnek, mint a melyekben már a saját szükségén kívül a domestika javára végleg ki van merítve az adakozhatás forrása.

Nem olvastam, ha vajon a lelkész, segédlelkész s a tanítók kötelezett tagjai-e a domestikának, mert tudom ugyan az elvet „ecclesia se non taxat,” de én részemről legalább azt tartom, mit az apostol mond: légy példa a cselekvésben, úgy fényljk a mi világosságunk az emberek előtt, hogy mások is látván a mi jó cselekedeteinket dicsősékek a mi mennyei atyánkat!

Midőn a zsinati törvények szerint az egyházak átalakulni akartak, e becses lap szerkesztője felhívta olvasóit, hogy közöljk az egyes egyházakból a megalakulás mikéntjét. Ha ez akkor kétségbevonhatlanul helyes volt, úgy ma is nem csak helyes, de mulhatlanul szükséges, hogy mindazok, kik már végrehajtották, közöljk a nyilvánossággal a végrehajtás mikéntjét és eredményét. A törvény 219. §-a külön-bözüleg magyarztatván, a bevallásnál mi vétetett alapul, minő kulcs szerint? önként irtak-e alá, vagy a presbyterium teljesítette, s kiket s minő alapon mentettek fel, a leányegyházakban végre lehetett-e hajtani stb. — mert szerintem olyan helyen, a hol 6 vagy 8 család van szolgálatban, s a családfók annyira változó eselédek, hogy még egyházi adót sem fizetnek: domestikára sem vehetők fel; — mind olyan kérdések, melyekre — különböző viszonyok között élven — tanulságos lehet a felelet, s épen ezekre felhívni a figyelmet volt célja felszólalásomnak. Ha a végrehajtás eredményeivel együtt mindenünnen közölve lesz, úgy ha ez évben nem is, de már jövőre az a különböző eljárások közül a megismert leghelyesebb elvek szerint lesz végrehajtható.

Nem merülhet fel a gyülekezet életében semmi fontosabb ügy, a melynél első helyen a lelkész buzgóságára ne apelláljanak, mind a sikerért, mind a nem sikerülésért ötöt dicsérik vagy kárhoztatják; a domestika sikeres végrehajtását is a lelkész buzgóságától függesztik fel! Pedig a siker még mástól is függ, mert valamint nincs az a buzgóság, mely a lehetetlen körülmények között hatni tudjon, úgy más részről hogy hatni képes legyen, szükség hogy az ingadozás szárnyát ne szegje, hanem a helyes s egyöntetű elvek adják meg nekik az életirányt.

A ki tudja, mily nyomasztó a köznép helyzete, mind az állam, mind a mindennapi élet növekvő terheivel szemben, az tünődik azon, hogy ha már a terheket könnyíteni nem áll hatalmában, — sőt a közjó érdeke újabb áldozatokat, terheket kíván — miként lehessen legalább azokat a leghelyesebb elvek szerint végrehajtani, s tudva azt, hogy mindenért ötöt támadják meg, igyekezni fog azon, miszerint eljárását a mindenütt egyforma eljárás igazolja.

Egyházunk jövője sok tekintetben függ a domestikától: megérdemli tehát ez, hogy érdekében ép úgy a kicsinyek, mint a nagyok szóval és tettel megtegyék kötelességüket. Szerintem a tárgy olyan fontos, hogy ennek mostanában nem szabad a napirendről lemaradnia! — Nekem nincs még gyülekezetem, de a tárgy iránt a legmelegebben érdeklődöm, ezért hiszem megbocsátják e becses lap olvasói, hogy hozzá szólottam. — Még nálunk egészen végrehajtva nem levén, most részleteket nem közölhetek. Kérem szóljanak a dologhoz minden oldalról a nálam avatottabbak. — Az élet a legjobb mester, én tőle tanulni akarok.

Gyulavári, 1883. október 15.

Böszörményi Béla,
ref. segédlelkész.

Lasco urvacSORAI ágendája.

(Vége.)

És hogy mi Krisztussal, az igazi mennyei kenyérrel tápláltassunk, ne ragaszkodjunk a látható kenyérhez és borhoz, hanem emeljük fel szíveinket és hitünket a menny felé, hol Jézus Krisztus a mi közbenjárónk van atyjának jobbján, a hova minket keresztyén hitvallásunk tételei is utalnak, s ne kételkedjünk a felől, hogy mi a szentlélek munkálkodása által az ő testével és vérével oly bizonyosan tápláltunk és megelégtettünk lelkünkre nézve, mint a milyen bizonyosan a szent kenyeret és pohárt vesszük az ő emlékezetére.

Erre a lelkipásztor a hiveket az urvacSORA szent vendégségéhez való járulásra felhívja s a kenyérsztásakor így szól: „a kenyér, melyet megtörünk, nem a Krisztus testével való közösség-e?” A pohár nyujtásakor pedig így szól: „a hálaadásnak pohara, melylyel hálát adunk, nem a Krisztus vérével való közösség-e?”

(UrvacSORA osztása közben megfelelő zsoltárversek énekelendők, sőt a szentírásból a Krisztus halálára vonatkozó egyes fejezetek, mint Ján. 4. 15. 16. 17. 18. vagy Ézs. 53. része olvasandók.)

UrvacSORA osztása ntán a lelkész a gyülekezettel egyben imádkozik, így szólván:

Szeretteim az Urban! Minekutána az Ur most lelkeinket az ő szent asztalánál megvendégelte, jertek imádjuk az ő nevét hálaadással és imádkozunk szívünk teljességéből eképen:

Áldjad én lelkem az Urat és minden belső részeim az ő szent nevét! Áldjad én lelkem az Urat és el ne felejtkezzél semmi jótéteményiről! Ki megkegyelmez minden te bűneidnek, meggyógyítja minden betegségidet; ki megszabadítja a koporsóból a te éltedet, ki téged megkoronáz kegyelmességével és irgalmával. Irgalmas és kegyelmes az Ur, késedelmes a haragra és igen kegyelmes; nem a mi

büneink szerint cselekszik mi velünk és nem fizet mi nekünk a mi álnokságunk szerint; mert a milyen igen magas az ég a földtől: oly igen nagy az ő jóvolta az őt féltőn; a mily távol vagyon a napkelet a napnyugottól, olyan messze vetette mi tőlünk a mi büneinket. Miképen könyörül az atya az ő fiain, azonképen könyörül az Ur az őtet féltőn; a ki saját fiát nem kímélte, hanem adta mindnyájunkért és nekünk mindeneket ajándékozott ő benne. Megbizonyította Isten a maga irántunk való szeretetét azzal, hogy Krisztus akkor halt meg érettünk, mikor még bűnösök voltunk. Minekutána azért most megigazultunk az ő vére által, sokkal inkább meg fogunk szabadítani ő általa a haragtól. Mert ha kibékítettünk az Istennel, mikor ellenségei voltunk, az ő fiának halála által: mint kibékültek, sokkal inkább meg fogunk tartatni annak élete által. Annakokáért hirdesse az én szám és szívem az Urnak dicséretét, mostantól fogva mindörökké! Amen."

A ki ez urvacsorai agenda tartalmát, a mi magyar nyelvű különféle ágendás könyveinkben található hasonnemű szertartási beszédekkel összehasonlítja: első tekintetre kevés újat talál ebben, a minek természetes oka azon körülmény, mert legtöbb ágendáink, a sákramentomi liturgia írásában épen a pfalci ágendát választották követendő minta gyanánt. Mélyebb tanulmányozás és összehasonlítás után azonban észre veendi a figyelmes theologus, miszerint ref. egyházunknak az urvacsoráról szóló tana sehol sem nyert világosabb, határozottabb kifejezést, mint épen a pfalci ágendában, melynek szilárd alapkövét az érdeemes Lasco tette le.

Mindazok tehát, kik az ágendakészítés nagy fontosságú munkájával vannak megbizva s abban hiven fáradoznak: bizonyára kész örömmel teendik behatóbb tanulmányozás tárgyává a nagy reformátor Lasco keresztelési és urvacsorai ágendáját. S áldásosan fogják tapasztalni, hogy a tiszta kutfőből üdítő, gyógyhatású, tiszta víz csörgedez, mely csak is eredeti tisztaságában, minden más elemek vegyítése nélkül hat erősítőleg és vigasztalólag. A ref. egyháznak urvacsorai tana tisztán bibliai s a szereztetési szavak szerint hiven formulázott, szilárd alapon nyugvó, szilárd keretbe foglalt egészséges tan. E tiszta tudományt nem szabad emberi módon felereszteni, mintegy felhigitani, mert akkor a Krisztus lelki gyógyszer hatástalanná válik s megszűnt keresztyéni lenni. A közölt urvacsorai agenda tehát utmutató, irányjelölő kíván lenni, világító szövétnak, mely előttünk lobog, hogy a hit titkainak keresésében, a Krisztus testével és vérével való lelki tápláltatásunkban, az ő vele való benső egyesülésünkben lássunk. Igenis, lássuk az urvacsorában hitünk szemeivel Krisztust és érezzük ő általa, hogy egyedül ő az út, élet és igazság!

Páncsova.

Erdős József.

Megjegyzések egy reggeli ének bírálatára.

Valamely eszme tisztázása nem történhetik a nélkül, hogy nézetek ne merüljenek fel, melyek egymással ellentétben állanak; s azon eredmény, melyet elfogulatlan elmék többsége az ellenkező nézetek összehasonlításából elvonni képes, alkotja az igazságot.

Ezt csupán azért tartottam felemlítendőnek, hogy azon megjegyzések, melyeket a Balassa Lajos acsádi ref. lelkész ur által irt s t. Kálmán Farkas ur által bíralt, vagy jobban mondva ismertetett reggeli éneket s magát az ismeretést illetőleg röviden elmondani bátorkodom, ne tünjenek úgy fel, mintha azokat írási viszketeg szülte volna, s leakar-nának törni csak egy levélkét is azon koszoruból, mely egy köztisztelőben álló egyén érdemeit jelképezi. — Azonban kívánatos, hogy ha mégis valamikor eljő az a még mindig titokzatos jövő, melyben a hazai ref. közönség új énekes könyvből zengi énekeit, az énekek kidolgozását illetőleg olyan elvek legyenek elfogadva és megállapítva, melyek nyelvünk természetével s a magyar versírásnak eddig elfogadott szabályaival nem ellenkeznek, az író előtt pedig használható kalauzul szolgálhatnak.

A dologra térve, az ének legfőbb hibáját abban találom, hogy hosszadalmas; ugyanezen érzelem- és eszmemenetet öt versszakban is ki lehet fejezni; és mivel öt vers egy köznap reggeli isteni tiszteletre teljesen elég, két vers ok nélkül foglalná a helyet a könyvben. Mindenesetre szebb részét képezi az éneknek az 1. 5. és 6. vers; a többinek kidolgozása kevésbé felel meg a kívánalomnak.

A mi az ének versméreti beosztását illeti, azon véleményben vagyok, hogy az író az érzelmenek megfelelő gondolatokat akart a ritmushoz alkalmazkodva kellően kifejezni s egy egészszé alkotni a nélkül, hogy a hangmértetre és rithmusra gondolt volna, mert ha ez utóbbiakat teszi, az ének másképen hangzanék.

Az ének mindenütt nyolcz tagu sorokból áll; és ha már tekintetbe vesszük azt, hogy az ilyen soroknak nyelvünk természetéből kifolyólag csakis a két ütemes beosztás — négy-négy szótaggal — felel meg: könnyen belátható hogy az énekben ütem — rithmus — nincs mindenütt. Ki a nyolcz tagu sorokat más ütem szerint kíséri meg beosztani olyan munkához fog, melyet be nem végezhet s a költeményben minden lehet, csak ütem nem. Legjelesebb költőink, kik valaha rithmikus verset irtak, a nyolcz tagos sorokat mindig a kettős ütem szerint osztották be négy-négy szótaggal, s csak így kell és csak így lehet ezt az énekeknél is, melyek különben is daltermészetűek s a rithmustól nyerne zengzetet. Hogy minő zenészeti beosztása van a dallam szövegének, az nem jöhet tekintetbe; ezért a nyelvet erőszakolni nem lehet és nem szabad, hanem a zenész alkalmazkodjék a nyelv természetéhez és a költészeti szabályokhoz.

Minden ütem helyes akkor, ha a hangsúlyos szó az ütem elejével kezdődik. A fentirt énekben ilyen sorok az 1. 3. 4. 7. 8. 13. 15. 18. 19. 20. 23. 24. 17. és 28; tehát fele egészen helyes ütembeosztást mutat fel; egészen hibás a 2. 9. 10. 14. 21. 25. és a 26. sor, mert ezekben az ütem eleje csonka szóval kezdődik; a többi fel nem említett sor kevésbé kifogásolható, mert azokban a 2. ütem elejére is ép szó esik, bár a szavak nem hangsúlyosak.

Ha valaki ez éneket kellő hangsúlylyal felolvassa, nem szükséges, hogy költői fogékonysággal bírjon, mégis érezni fogja, miszerint az csak azon soroknál döcögő, melyekben a sorméret 3+2+3; de ez másként nem is lehet, mert a nyolcz tagu sorokban rithmust, még pedig hangsúlyos rithmust alkalmazni lehetetlen. És ha sikerülne is egy-két sor-

ban, lehetetlen volna keresztül vinni egy egész költeményen, azonkívül soha sem eredményezné azon szép zengzetet, mely a 4+4 ütemes beosztásnál oly könnyen üti meg fülünket.

Ezekből kifolyólag határozottan állítom, hogy mindazon énekdallamok, melyek nyolcz tagból állanak és 3+2+3 ütemes beosztásuak, egyáltalában nem ajánlatosak arra nézve, miszerint azokhoz a versszöveg ugyanazon méret szerint készüljön; és vagy a zenei ütemet kell alkalmazni a verselési ütemhez, vagy bele kell nyugodnunk, hogy a kettő egymással nem egyezik, mely utóbbi különben sem változtat semmit a dallam szépségén.

A dallam szöveg azon külső tulajdonsága, mely a 3+2+3 méret feltüntetésében áll, a vers belső tulajdonságainak megállapításában nem csak hogy utbaigazítóul nem szolgálhat, sőt olyan tévedésre kényszerítene az író, melyet ezen utmutató nélkül okvetlen elkerül, — mint vezette és kényszerítette Balassa urat, a fentemlített ének íróját több helyen.

(Vége köv.)

T Á R C Z A

Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez.

XVI.

1710. november 2—3. Közzsinat Bagamérban, elnök Kocsi János superintendens debreczeni tanár. Személyesen jelen van két esperes, követe által kettő.

Rápóti P. Mihály debreczeni, Lévai Ferencz érmelléki esperesekül megerősítetnek.

Ordináltatott 9 egyén, u. m.: Szatmári István Bódogfalvára, Aboni Mihály Szoboszlóra, Bicskei György Uj-Verasinum? Sárándi János Kabára, Csengeri Mihály Allesinum? Budai János Micskére, Sólymosi Péter Álmosdra, Szentpéteri Péter Tótiba, Nádudvari Mihály Kenézre.

Vitatkoztak a pestisről. Oponálván Kecskeméti György debreczeni tanár s a debreczeni iskolának némely igen tudós polgárai.

Végzések:

1. A jelen nem levő esperesek jövő zsinaton adják okát távollétöknek.

2. Püspöki és esperesi magán törvényszék ne legyen többé.

3. A huszti és kölcei végzések 1. 2. 3. pontjai szigoruan megtartassanak.

4. A kátémagyarázat és bibliaolvasás fentartásék az ekklezsiában.

5. Az appendix 21. (papok családjának öltözetbeli fényüzése ellen) s a Minores 23. czikkai (sakra-

mentomok kiszolgáltatása s házasok esketése) szigoruan megtartassanak.

Nagy-Létán Borbély Mihály elválasztatik nejétől Vámos Erzsébettől, kit a nehézség járt már férjhez menetele előtt.

Szent-Péterszezen Kovács Márton alaptalanul vádolja nejét bizonyos nyavalyájával. Lakjanak együtt; különben exkommunikáltatnak.

Sarkadról és Kakadról szinte házassági ügy 217—219.

1711. szeptember 20. Közzsinat Szathmáron.

A szent zsinat 224 szavazatával superintendenssé választatik Veresegyházi Tamás hittudor és debreczeni pap.

Generális nótáriussá Huszti Sámuel huszti pap.

Jelen volt 11 esperes. Füsü Lőrincz tótfalusi, Vári Mihály szatmári, Zoványi György somlyói, Ónodi István püspökii lelkészek esperesekül megerősítetnek.

Ordináltatott 30 egyén, u. m.: Szigeti István Szatmár-Németibe, Técsi Mihály Girótótfaluba (akademi-kusok), Tokai Mihály Füredre, Szentistváni Sámuel Szakolyba, Kisvárdai András Orosra, Csengeri Bálint Benkre, Dézsi János Laskodra, Ujlaki János, Nagyari Miklós Mándra, Báthori Sámuel Kis-Kerekibe, Kisári János Géberjénbe, Liskai Pál Sarkadra, Ferenczi Mihály Hegyközpályiba, Szoboszlói György Száldobágyra, Debreczeni Sámuel Váncsodra, Békési Pál Szent-Jánosra, Harsányi András Becsre, Szombati István Széreensis? Vásárhelyi Sámuel Domokosfalvára, Vásárhelyi Mihály? Debreczeni János Aranyosmedgyesre, Pávai Gábor Berkeszre, Szikszai Ferencz Orosziba, Bősházi János Farkasfalvára, Rozsályi András Uszkára, Debreczeni András Szalkára, Bihari György Ilkre, Margitai István Vásárhelyre, Enyedi Miklós Sasra, Dávidházi Mihály Turkevére.

Vitatkoztak az eredendő bünről.

Sagélyezés végett publikáltassanak Szilágyi Márton s Makodi özvegye, Tokaji, akadémiákra menő.

Ónodi György elválasztatik öt hűtlenül elhagyott ariana nejétől.

A közzsinatra utazó lelkészek alá az ekklezsiák szekeret adjanak.

A passio lekántálása eltöröltetik.

A jövő zsinat Debreczenben lesz.

Kovács Mártonra áll az 1710-diki bagaméri zsinat végzése.

Vári Mihály szathmári esperes s Szentesi István özvegye között fenforgott hatalmaskodási per, az utóbbi javára eldöntetik.

Két érdektelen válóper röviden elintéztetik. 220—222.

1711. szeptember 24. Veresegyházi Tamás bejegyzi, hogy mikor a szent generalis az elnökséget ő reá vetette, elődeitől ő reá semmi pénz nem maradt. 223. lap.

1712. szeptember 28. Debreczenben közzsinat Veresegyházi elnöklete alatt. Jelen volt 13 esperes.

Viski Márton gyulai lelkész Ugocsában, Bökényi János makói, Komádi Mihály turi lelkészek esperesekül megerősítetnek.

Ordináltatott 33 egyén, u. m.: Besenyei Péter Szerepre, Szilágyi Ferencz Sárádra, Nánási András M. Pércsre, Pesti János Péterszegre, Szőnyi István Csegére, Bányai Mátyás Szinérváraljára, Megyesi Bálint Józsefházára, Hunyadi János Nyüvedre, Szendrői András Ujlakra, Dömsödi János Gyantára, Patai István Szöllősre, Győri János Pelbárthidára, Derecskei János Recsére, Szegedi István Benkre, Uzoni Mihály Zsurkra, Hadházi János Rohodra, Gacsályi Márton Kis-Létára, Kolosvári Benjámín Levelekre, Rápóti? Miklós Óvárra, Kereszturi Péter Hiripre, Patai Pál Szakácsiba, Kecs-keméti János Ákosra, Almási Zsigmond Fényre, Űr-mendi Pál Álmosdra, Tótfalusi József Bályokra, Szilá-gyi Gábor Bogyoszlóra, Gyáni Mihály Kenézre, Gyön-gyösi György Perecsenbe? Böszörményi György Szöllősre (in Cumania), Szentandrás György Karczagujszállásra, Munkácsi István Tisza-Derzsre, Pápai János Madarasra, Szőlősi Péter Körös-Ladányra.

Vitatkoztak az Ádám és Éva közti törvényes házasságról.

Végzések:

1. Az 1680. február 20-diki fekete-ardói végzés, mely szerint a kinek pénze s pátrónusa nincs, a k a d é-miákra ne menjen és ne is publikáltassék, megerő-sítettetik.

2. Idegen nemzetségtől senki kölcsön pénzt ne kérjen.

3. A közzsinatra csak hűtlen elhagyás miatti elválasztás utasítottassék.

Itéletek:

Erdődi János ügye a szabócsi traktushoz uta-sítottatik.

Nánáson Tóth Zsuzsánna azt híven, hogy az ő férje Oláh István a fogságban elhalt, férjhez ment Pikó Demeterhez. Azonban Oláh István haza érkezett, zavar lett stb. A közzsinat azt határozta, hogy a nő menjen vissza első férjéhez, a 25. art. szerint in Majoribus. Ámde az asszony a második férjtől teherben van, tehát a szülésig mindkét féltől különítették el, lakják szüleínél. Szülés után menjen vissza első férjé-

hez; a most születendő gyermek pedig legyen a másod-dik férjéé. Ha az asszony első férjéhez visszamenni nem akarna, kényszerítettessék; ha akkor is megátal-kodnék, örökre kötelékben maradjon, soha férjhez ne mehessen. A nő szülei vétkesek lévén a második há-zasságban, exkommunikáltassanak s az apa polgárilag is büntettessék meg; Bátorkeszi János lelkész pe-dig, a ki előtt a második házasság kötöttet, a 26. artic. szerint in Majoribus hivatalából tétessék le.

Szentesi néhai lelkész özvegye önkéntes osztályra utasítottatik.

Néhány házassági ügy elintéztetik.

A következő zsinat Csátár városában leszen. 224—227. l.

Tóth S.

(Folyt. köv.)

Egy érdekes levél.

Magánlevelet ugyan nem igen szoktunk oly célból intézni, hogy a nyilvánosság elé kerüljön: azonban lehet annak tartalma mégis oly közérdekű, hogy kár lenne azt a nyilvánosság elől elzárni. Így vagyok én azon levéllel, melyet Tardy Armin ur, a lajtántuli helv. hitv. egyház főegyháztanácsosa, ki a mult nyáron hazánkban utazást tett s engem is látogatásával szerencsételtetett, és a kiről egyházi lapjaink oly rokonszenvesen emlékezének meg, leg-közelebb e folyó hó 3-dikáról Bécsből hozzám intézett. Ebben ő nagy melegséggel szól azon benyomásokról, melyeket hazánkban tett rövid utja alatt szerzett; elmondja utazásá-nak vázlatát s egyszersmind levelében olyan aperçu-ket tesz, melyek viszonyaink szempontjából kétségkívül megfi-gyelésre méltók. Mindenesetre a levél már csak annál fogva is érdeklél birhat ránk nézve, hogy egy magas műveltségű egyházi férfi, kit ha nem is külföldinek, de reánk nézve mégis idegennek mondhatunk, megfordulván egyházi és vallási életünknek némileg tüzhelyénél, mily érzéssel s mily ítéllettel távozott el körünkből. Meg vagyok győződve, hogy Tardy ur nem fogja venni tőlem inconvenientiának, ha becses levelét, melynek még személyi expectoratiói is fényt vetnek az ő nemes kedélyére, nyilvánosságra hozom; s épen azért legyen szabad az ő hozzám intézett német szövegű levelét magyar fordításban közzétennem.

A levél így szól:

„Miótán ismét Bécsben vagyok, és a rám várt sok és sürgetős munkákat elvégeztem, a mult vasárnap (szeptem-ber 30-án) a bécsi ref. egyházkerületnek új superintenden-sét Schack Ottót kelle itt Bécsben hivatalába iktatnom: indittatva érzem magamat arra, hogy önnek irjak és minde-nek előtt újból kifejezzem legszívesb köszönetemet, azon barátságos vendégszeretetért, melyben látogatásom alatt engem és fiamat részeltetni sziveskedett. Én igen örömet emlékezem vissza az ön barátságos Nagy-Körösében volt ezen, bár rövid tartózk odásomra s nem fogom azt elfeledni. De egyszersmind le akarom írni ön előtt az én további uta-zásomat. Czegléden, a hol egy kissé széttekintettünk, azután Püspök-Ladányon keresztül augusztus 1-sőjén Berettyó-

Ujfaluba értünk, a hol Tardy Sándor birtokos urnál szives fogadtatásra találtunk. Németül ott csak a háziur fia György beszélt; az volt tehát a tolmács. Majd megtekintettük, illetőleg bekocsiztuk a háziur szép birtokát s azután meglátogattuk az ottani lelkészt Gyulay urat. Másnap egy keresztelési szertartás végzésénél voltunk jelen. A helybeli takarékpénztárban már több urakkal találkozáink, kik jól beszéltek németül s velünk együtt Tardy urnál is időztek. Délután bucsut vevénk a kedves családtól; Tardy ur és fia, valamint a szomszédja, Fényes ügyvéd ur kikísértek kocsin az indóházig, a hol aztán egymástól szívélyes köszöntések között elváltunk. Szerencsésen Debreczenbe értünk, a hol a Bika szállodába szálltunk. Legelsőben is Révész superintendens urat akartuk meglátogatni, de sajnálatunkra nem találtuk odahaza. Balogh tanár urat azonban otthon értük, a ki a mi ottani tartózkodásunk alatt mondhatni egész idejét, a legtestvériesebb módon nekünk szentelé. Elvezetett minket Debreczenben a kollégiumba, a templomokba, a temetőbe, a városerdőbe. — A kollégiumban, melynek egyszerűségén bámultunk, megtekintettük a könyvtárat és láttuk annak kincseit. Szépen van az rendezve és a legjobb benyomást gyakorolja. A könyvtárör Dicsőfi cseh származású s most is tud még csehül beszélni. Az ő neve tulajdonképen Roztomily volt s Boskoviczból való Morvából. Tóth tanár ur szives volt az egyházkerületi levéltárból megmutatni azon iratokat, melyek a Debreczenből 100 évvel ezelőtt Morvába kiküldött lelkészek kibocsátására vonatkoznak, a mi rám nézve igen kedves vala. A debreczeni templom pompás épület, és mily jótékony benyomást tesz abban a ref. egyszerűség és a jó berendezés. Jelenvoltunk pénteken, augusztus 3-án a reggeli isteni tiszteleten; mintegy 70-en voltak egybegyűlve; azután egy keresztelés vitegett véghez az egész gyülekezet előtt, tehát jó református módon. Csakhogy legalább az atya is jelen lett volna a keresztelésnél, a mi nem történt!*) Debreczen különösen széles utcáinál és egyenletes épületeinek solid tekinteténél fogva igen kedves benyomást gyakorol. Augusztus 4-én váltunk el Debreczentől és egyenesen Miskolcra utaztunk. — Itthon találtuk Kun superintendens urat, ki vasárnapra azonnal meghívott magához. Miskolcz szép fekvésű város, de sok zsidó lakja, kik a vasárnap megszentelésének annyiban hátrányára vannak, hogy boltjaikat ezen napon is nyitva tartják. A régi ref. templom a város emelkedett részén ugyanaz, a melyben Csehország számára 100 évvel ezelőtt a nagyszámú lelkészjelöltek Szalay superintendens által felavattattak. Jelenvoltunk benne a délelőtti isteni tiszteleten, a mely azonban kissé rövid vala, mert a prédikáció csak ¼ óráig tartott. Az egyházkerületi levéltárból közlött velem a superintendens ur a Csehországba kibocsátott lelkészekre vonatkozólag néhány igen érdekes okiratot, melyeket én kiadandó munkámnál felhasználni kívánok. A superintendens ur ajánlatával ellátva utaztunk augusztus 6-án Sárospatakra, a hol Radácsi tanár ur vendégszerető szívésségét élvezem s kíséretében megsejmeltem a kollégiumot és a várost a várral egyetemben. Ezen tiszteletreméltó kollégiumból jöttek volt ki Csehországba a ref. lelkészek mindnyájan. Szinnyei könyvtárnok ur megmutatta a

*) A külföldön, mint tudjuk, a keresztelésnél rendszeren maga az édes atya is jelen van.

könyvtárban a régi okiratokat, a melyekben csakhamar ráakadtam az én nagyatyámnak Tardy Mózesnek a nevére, ki ott 1776-ban iratkozott be és 1783-ban tanulmányait végezve, onnan aztán Miskolcra át Csehországba ment, még pedig 12 más papjelölttel együtt, az első csehországi ref. superintendensnek Kováts Ferencznek vezetése alatt, ki Csehországból három kocsival (cum tribus plaustris) Miskolcra jött vala, és ezen 13 lelkészjelölttel úgy ment vissza Csehországba 1783-ban. Radácsi tanár által a kisari lelkészhez Thury urhoz ajánlottan, utaztam én aztán augusztus 8-án fiammal együtt Kisarba. Kisar Szatmármegyében fekszik a Tisza mellett, nem messze Beregszásztól. Szerencsésen oda érkeztünk, barátságosan fogadtattunk és nagy örömeinkre ott még rokonságunk tagjaira találtunk. Most Tardy Mózesé azon birtok, melyben az én nagyatyám született, — s én ezen mostani birtokosnak másodunokatestvére vagyok, kinél megvannak most is eredetiben a 2-ik Mátyás és Bethlen Gábortól adott családi okmányaink. Kisaron minden magyar, és csak a szives Thury lelkész urnak és egy ottani zsidónak, ki németül beszél, közvetítése mellett tudtunk értekezni. Nagyon sajnáltam természetesen, hogy magyarul nem tudok; s most utánlátok, ha vajjon még nem tanulhatnám-e meg. Thury lelkész ur visszakísért minket Tisza-Ujlakig, a hol elváltunk. Augusztus 10-én Eperjesre rokonainkhoz utaztunk, s onnan a mellette fekvő Komlós-Keresztesre, a hol az én nagybátyámnak Tardy Istvánnak birtoka van. Itt a mi rokonságunkon kívül a többiek mind lutheránusok. A legközelebbi ref. gyülekezet Kassán van.“

Eddig van Tardy ur utazásának hazánkra vonatkozó része, melyet bizalmas hangja mellett is bizonyosan örömmel olvasott át a szives olvasó. Említi levelében, hogy Komlós-Keresztesről Boroszlóba, onnan Szilézián keresztül Csehországban Nymburgba ért, hol augusztus 21-én rá váró családjával együtt találkozott.

Becses levelének további folyamában még ezeket írja:

„Most már újra Bécsben vagyok s örömmel emlékszem ezen én magyarországi utazásomra és az ott mindenütt élvezett vendégszerető barátságra. Reményilem, hogy ezen én utazásom nem utolsó volt, és hogy én a szép Magyarországot s annak ref. hitsorsosait még ismét meg fogom látogathatni.“

Azt hiszem, ha Tardy ur hazánkat újból meglátogatja, nem kevesebb szives fogadtatásra fog találni, mint a minőben mostani első utazása alkalmával minálunk mindenütt részeltetett.

Végül megemlítem, hogy zenetanár Oláh Károly ur számára szives volt Tardy ur azon cseh ref. énekeskönyvet megküldeni, melyet ő kottákkal ellátva, már harmadik ízben adott ki. Nekem pedig megküldte a Bécsben 1877-ben tartott harmadik ref. közzsinat nyomtatott értesítését, melyet ha érkezésem lenne, annál örömeztőbb ismertetnék, mivel, ha emlékezetem nem csal, ezen zsinat dolgairól hazai egyházi lapjaink tán meg sem emlékeztek. Igéretét bírom Tardy urnak, hogy megküldi számomra a bécsi főegyház-tanácsnak a Bécsben e f. hó 20-án tartandó 4-dik ref. közzsinat elé terjesztendő javaslatait. Ezeket, ha megkapom, ismertetni nehezen mulasztom el; mert ha németországi, sőt távolabbi hitrokonaink egyházi állapotai érdekelnek

bennünket: még inkább helyén van, hogy tudjuk mi történik a szomszédban hitrokonaink között, kik irántunk annyi érdeklődéssel és melegséggel viseltetnek,

Filó Lajos.

A latin nyelv pályázati kérdéséhez.

E pályázati kérdést tárgyazó véleményemet a „Debreczeni Protestáns Lap“ 21--dik számában felmutatám. E cikket egy öreg barátommal — egykor költészet tanára, Irálytan, Költészet című iskolai művek ismeretes írója és Lukánus Farsáliája fordításának dicséretes pályázója — oly czélből közlöttem, hogy őszinte nézetét tudassa velem e kérdés felől, teljesíté baráti kérésemet, s bár nem hatalmaza fel nyilvánrahozásával, a közérdekre való tekintetből, remélve megbocsátását, ezennel köztudomásra hozom. Közlött cikkekemre vártam és figyeltem a lap számaira, hogy más oldalról is felvétetik és megvitattatik e pályázati kérdés. Ez indított arra, hogy felmutassam a kérdésnek e másik oldalát, mások feszegessék, bolygassák más oldalról, így talán jutunk valami eredményre. E kérdés, ha nem lenne kimerítőleg megfejtve, bizony szégyent hozna protestáns tanártestületünkre.

A levél így hangzik: „Azt mondjátok kedves barátom, hogy a latin nyelv tanítása manap nem mutat fel annyi eredményt, mennyi annak tanításából várható.

Hogy határozott feleletet adjak, ismernem kell a tanítás mennyiségét és minőségét. 1848 előtt nálunk — róm. katolikus e tudós — úgy hiszem, néhutt nálatok is a gymnasiumi 6 osztályban oly annyira főtantárgy volt a latin, hogy a többi mind csak melléktantárgyul tekintetett, azaz a legtöbb idő és gond a latinra lön fordítva, míg a többi csak superficialiter tárgyaltatott. Signanter: Első osztályban a latin nyelv 8 része lön elméletileg a tanuló fejébe verve, megtanult jól deklinálni, konjugálni, vagyis megtanulta az 5 deklinációt ezek sémájával úgy, hogy azt fejből ki nem lehetett volna verni, aztán az adjektívumok komparációját minden rendhagyó melléknevek sémáival; az igék hajlítását rendes és rendhagyó igék leszármaztatásai, és sémáival. Ergo, már az első osztályban rendszeresen vérévé vált az, mi a latin, és minden e fajta nyelvekben legszükségesebb, s a mi jelenleg a 8-dik osztálybeli ifjak legnagyobb része előtt is oly annyira gyömbér, hogy ha azt kérdezik tőle „scisne latine?“ így felel „vertare scio, sed loquere non?“

A második osztályban az egyszerű mondatszerkezet főszabályai adattak elő, és igékből egyszerű mondatot szerkesztettek, itt még hallgattak a vonzó nevekről. Ezek a harmadik osztály feladatát képezték, t. i. a substantiva, adjectiva és verba regiminis. Ezek már ékitményeül szolgáltak azon mondatnak, melyet a második osztályban állítottak össze, melyekhez a syntaxis ornata ékes szőrendezése is járulván, utcumque ott volt az ifju már, hol hetykén irhatta neve után a syntaxeos alumnus címet, minek a mostani ifjoncz tán legfőlebb csak hírét hallotta.

Az ötödik osztály a nyelv rhetorikájával, a 6-dik pedig poezisével foglalkozott. De közben tömérdek latin szót és szöveget kellett memoriter megtanulni az ifjunak, mellette, mint főntebb, a 2-dik osztályról szólván, elfeledtem említeni

a „Quae maribus,“ a 4-dikben pedig a prosodiát kimerítő verseket úgy kelle tudni, mint a miatyánkot, azaz tömérdek latin szót össze kelle tanulnia, s kisujjában levén a declinatio, comparatio, conjugatio és mondatszerkesztés szabályai, nem is esett terhére a latin nyelven petyegés és írás babonasága. Most azonban mindezek vagy épen nem, vagy csak superficialiter, vagy épen csak latinból magyarra fordítás közben érintgetik, a miből aztán marad is nem is valami még a jobb tehetségü ifju fejében is. Így előadva a latin nyelvet, ördögöt sem ér.

Pedig a latin nyelv grammatikája mulhatlanul szükséges annak, ki magát a művelt osztályhoz akarja számítani, vagyis egy grammatikát mulhatlanul kell tudnia, ez pedig nem lehet más, mint a latin grammatika. — Mert ez azon kaptafa, melyre az európai művelt nyelvek legnagyobb része huzva van, s e nyelvek tanulásánál óriási könnyüségül szolgál. De meg a latin nyelv amugy is anyja az olasz, spanyol, portugál, francia nyelveknek, az angol is igen sokat elcsempészett belőle.

Szóval: systematice és fokozatosan kell a latin nyelvet a gymnasiumi osztályokban előadni, egy-egy osztályra csak annyit róva, a mennyit a tanuló megemészthet. keveset, de jól. S a 8 osztályon is végig vezetve, közben, mint hajdan, a latin mythologia s régészettel is megismerkedtetve az ifjut, nem süll ki az érettségi vizsgák alkalmával az a sületlenség, hogy Tacitust és Horatiust akarják műtanilag elemeztetni a vizsgázóval, ki még deklinálni sem tud.

Ergo: vond ki mindezekből kedves barátom, a tanárok-e, tanmódszer-e, tankönyvek-e, vagy a laza osztályozás-e, vagy tán egészen más az eredménytelenség oka?

Ennyit óhajtottam per hamoritudinem e tárgyra nézve lehető legnagyobb általánosságban megjegyezni, tudván, hogy az én kedves barátom ki fogja ezekből azt a tanulástgot vonni, a melyet becses soraiban sürgetett.

Ez s ennyi a baráti levél irányadó tartalma, melyhez egy betűt, egy szót sem adtam, sem el nem vettem, de nem is adok hozzá egy betűt vagy szót is. Hanem, mint jelelés, hogy ezekből vonjak következtést belátásom szerint, e lap olvasóira bizom, vonjanak belőle ok is tanulástgot és siesse-nek még más oldalról is felvilágosítást nyújtani e pályázati kérdésről.

Több szem többet lát, több ész többet gondol. A tárgy fontossága igényli e tárgy körüli figyelmes vizsgálódást, buvárkodást. Vajmi elítelő tény lenne a tanári összes testületre nézve, ha e kérdés megfejtetlen tűnnék le a tudomány egéről.

Talán egy kis kődarabocskát tevék e szavakkal a nagy sziklaalaphoz.

Kisújszállás, 1883. szeptember 7.

Keszi Hajdu Lajos,
lelkésztanár.

Különfélék.

Tanrend a reformátusok debreczeni főiskolájának akadémiai tanszakaiban az 1883—4. iskolai év első felében.

A theologiai szakban: Balogh Ferencz előadja a Hit-nézetek történetét hetenkint 3 órán. Ker. egyháztörténetet I. III. kor, hetenkint 3—3 órán. — Bethlendi Endre s. t.

Ó-szövetség magyarázás (Ezsaiás) hetenkint 4 óra. Bibliái theologia hetenkint 3 órán. — Csiky Lajos: Gyakorlati bibliamagyarázat és szónoklati gyakorlatok hetenkint 4 órán. Egyházsónoklattan hetenkint 4 órán. Ker. erkölcsstan hetenkint 3 órán. — Menyhárt János: Héber nyelv elemei hetenkint 6 órán. Uj-szövetség magyarázat (Rómaiakhoz írt levél) hetenkint 4 órán. — Tóth Sámuel: Symbolika hetenkint 6 órán. Theologiai encyklopaedia hetenkint 3 órán. Jézus élete hetenkint 3 órán.

A jog- és államtudományi karnál: Buzás Pál: Nemzetgazdászati hetenkint 7 órán. Pénzügytan hetenkint 3 órán. — Dr. Karsa István: Magyar polgári magánjog hetenkint 5 órán. Peres és perenkívüli eljárás hetenkint 5 órán. Kassay Sámuel r. t. és jelenévi igazgató: Államszámviteltan hetenkint 4 órán. Bevezetés a jog- és államtudományokba hetenkint 3 órán. Európai statistika hetenkint 2 órán. Magyar büntetőjog hetenkint 5 órán. — Dr. Kovács Sándor: Egyházjog hetenkint 4 órán. Római jog hetenkint 6 órán. — Liszka Nándor: Magyar alkotmány- s jogtörténet hetenkint 3 órán. Politika hetenkint 5 órán. Magánjog hetenkint 2 órán. — Dr. Pápai Imre s. t. Osztrák polgári magánjog hetenkint 5 órán. — Dr. Török József. Törvényszéki orvostan hetenkint 2 órán.

A bölcsészeti szakban: Bethlendi Endre: Angol nyelv hetenkint 3 órán. Vallásbölcsészet hetenkint 3 órán. — Burri György rk. t. Francia nyelv hetenkint 2 órán. — Géresi Kálmán: Diplomatika hetenkint 3 órán. — Lengyel Zsigmond: Latin nyelv (Cicero: De officiis) hetenkint 2 órán. Görög nyelv (Sophokles) hetenkint 2 órán. — Lugossy József: Az összehasonlító nyelvészet köréből: Persa nyelv hetenkint 5 órán. — Osterlamm Ernő: Német nyelv hetenkint 2 órán. Általános nevelés és tanítástan hetenkint 3 órán. — Thót Ferencz: Alapbölcsészet és ismeret-tan hetenkint 4 órán. Ó-kori bölcsészet történelem hetenkint 4 órán. Jogbölcsészet hetenkint 4 órán. — Dr. Török József: Emberélettan hetenkint 2 órán. Közegészség-tan hetenkint 2 órán.

A Petőfi szobor leleplezési ünnepélye a debreczeni református kollégium dísztermében és főlépcsőházában 1883. október 31-én d. e. 10 órakor tartatik következő renddel: 1) „Hymnus“ Kölcseitől, éneklí a főiskolai énekkar. — 2) Beszéd Balogh Ferencz tanártól. — 3) Kivonulás a lépcsőházba s ott leleplezés „Talpra magyar, hí a haza“ zengése alatt, éneklí a főiskolai énekkar. — 4) A szobor megkoszorúzása a főiskolai ifjuság önképző egyletei által — 5) „Tied vagyok, tied hazám“ nemzeti dal, éneklí a főiskolai énekkar. — Mely ünnepélyre a tisztelt adakozókat, testületeket, hatóságokat tisztelettel meghívja Debreczenben, 1883. október 22-én — a főiskolai tanárkar.

Halálozás. Tiszay Károly a bihar-tordai egyházközség hosszú éven át buzgó s kitünő lelkipásztora folyó hó 14-én életének 63-dik évében elhunyt; temetése 16-án délután folyt le. A valódi lelkipásztort gyászoló gyülekezeten kívül: bus lélekkel fájlalják az elhunytat özvegyen maradt há nője és négy leánya férjeikkel és gyermekeikkel. Áldás poraira!

Király Ő Felsége Szegeden. Azon alkalmából, hogy király Ő Felsége Szegedet meglátogatta, a tiszántuli ref. egyházkerület és a szegedi ref. egyháztanács küldöttsége is

tisztelgett Ő Felsége előtt. Folyó hó 14-én fogadtatott a küldöttség, mely is állott a következő tagokból: Révész Bálint püspök, Vályi János főgondnok, Szabó János békésbányai esperes, Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző, Kovács Ferencz egyházmegyei világi tanácsbíró, Miklovicz Bálint, Karancsi Dániel, Pap Imre hódmező-vásárhelyi lelkészek, Varga Pál szegedi lelkész, Balogh János szegedi egyház főgondnoka, Szöllösi Antal makói, Mészáros László ittebei, Kódi Márton orosházi, Szalai József n. becskerekí lelkészek.

Püspök ur következő beszéddel üdvözölte király Ő Felségét:

„Császári és apostoli királyi Felség! Legkegyelmesebb Urunk! A tiszántuli evangélikus reformált egyházkerület képviselőjében eljöttünk mi is, egyháziak és világiak együtt, hogy Felséged dicső nagysága előtt a legmélyebb tisztelettel meghajoljunk és hódolatunkat kevés, de szívünk legmélyebb érzelmeiből fakadó szavakban kifejezzük. Az ég királya, a nap, csak fénysugarait hinti a virágok nyíló kelyheire, Felséged pedig népéhez való szeretetének, szívjóságának tüztengerével maga szállt le a trónról, hogy köztünk létével boldogítson bennünket, hogy az újraépült Szegednek, a magyar alföld legnagyobb városának szépségét láthassa és örülhessen újraépülésén azon városnak, melynek romjai fölött a vész napján könnyeket hullatott. Midőn Szeged népe kétségbeesetten sirt a vészthozó habzajlások közepette és Felséged ama biztató szót hallatá: „Szeged szebb lesz, mint volt,“ a kishitűség kérdezhetette volna: „Kicsoda ez, hogy mind a szelek, mind a habok engednének neki?“ S ime most a kishitűség megszégyenülve, a Felséged atyai szavában vetett bizalom pedig örömmel és dicsekedve láthatja, hogy a fejedelmi jóslat teljesedett. — Felséges urunk, királyunk! Szeged csak egy városa szép magyar hazánknak, melyről ennek nagy fia, gr. Széchenyi azt jósolá: Magyarország nem volt, hanem lesz; adja az ég, hogy e jóslat is Felséged dicső és népeit boldogító országlásának idejében teljesedjék. Hogy pedig ez meglehessen, könyörgünk Istenhez, a népek urához, a királyok királyához, hogy Felségedet összes birodalmának javára, közelebb szeretett magyar hazánk boldogítására és felvirágoztatására igen sokáig éltesse.“

Melyre Ő Felsége következőkben válaszolt:

„Szívesen fogadom a helvét hitvallásu evang. egyház és itteni hitközsége nevében tolmácsolt hódolatot, s őszintén óhajtom, hogy a legközelebb életbelépett új egyházszervezetükben, vallási és iskolai érdekeik támaszt és örvendetes fejlődést nyerjenek. Legyenek meggyőződve változatlan kegyelmemről s érdekeik irányában mindenkor jóakaró részvéte mről.“

Tartalom: Ének a reformáció emlékűnnepén. Varga Lajos. — A domestika, s mikénti végrehajtása. Böszörményi Béla. — Lasco urvacsorai ágendája. (Vége.) Erdős József. — Megjegyzések egy reggeli ének bírálatára. — Tárca: Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez. XVI. Tóth S. — Egy érdekes levél. Filó Lajos. — A latin nyelv pályázati kérdéséhez. Keszi Hajdu Lajos. — Különlélek.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**